

Handläggare
Emma Fredriksson
Telefon: 08-508 25 154

Till
Socialnämnden
2020-05-26

Nulägesbeskrivning – konsekvenser av nya utskrivningsregler

Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård

Förvaltningens förslag till beslut

1. Nämnden godkänner nulägesbeskrivning – konsekvenser av nya utskrivningsregler.
2. Ärendet överlämnas för kännedom till stadsdelsnämnderna och äldrenämnden.

Lena Lundström Stoltz
förvaltningschef

Gunilla Ekstrand
avdelningschef

Sammanfattning

Socialnämnden har i budget för 2020 ett uppdrag att i samarbete med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna förstärka stadens förmåga att planera för utskrivningsklara patienter utifrån Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård. Socialroteln lämnade i samband med budget ett önskemål att en nulägesbeskrivning skulle presenteras i maj 2020.

Nulägesbeskrivningen lyfter följande områden som särskilt viktiga framöver: förstärkt dialog mellan region Stockholm och socialtjänsten med anledning av covid-19, fortsatt användning av stödmaterial och riktlinjer, deltagande i och utveckling av uppföljning av utskrivningsprocessen, medverkan i implementering av nytt IT stöd, möjlighet att utföra digitala samverkansmöten mellan huvudmännen och förstärkt fokus på effekter för patienter och brukare.

Bakgrund

I budget för 2020 fick socialnämnden i uppdrag att i samarbete med äldrenämnden och stadsdelsnämnderna förstärka stadens förmåga att planera för utskrivningsklara patienter utifrån Lagen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård. Socialroteln lämnade i samband med budget ett önskemål om att Socialförvaltningen skulle presentera en nulägesbeskrivning av uppdraget i maj 2020.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts vid avdelningen för stadsövergripande sociala frågor och socialtjänstavdelningen. Förvaltningsgruppen har behandlat ärendet den 20 maj 2020 och funktionshinderrådet har haft möjlighet att behandla ärendet den 19 maj 2020.

Ärendet

År 2018 trädde lagen (2017:612) om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård i kraft. Samtidigt upphävdes lagen (1990:1404) om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård. Lagen omfattar en heterogen grupp individer i alla åldrar med olika typer av behov av insatser och samordning inför och efter utskrivning. Införande av de nya arbetssätten skedde i november 2018 i Stockholms län. I samband med införandet 2018 tillkom beroendevården samt barn och ungdomspsykiatri som inte arbetat enligt den tidigare betalningsansvarslagen.

I dagsläget är det svårt att göra en bedömning vilken påverkan viruspandemin covid-19 kommer ha på verksamheternas arbete med utskrivningsklara patienter eftersom situationen är i ständig förändring.

Förändringar i samband med ny regional överenskommelse

Samverkan mellan kommunerna i Stockholms län och region Stockholm regleras av den regionala överenskommelsen om samverkan vid utskrivning från slutna hälso- och sjukvård i Stockholms län som trädde i kraft 1 januari 2020. Avdelningens svar på remiss från kommunstyrelsen angående överenskommelsen rapporterades till socialnämnden den 24 september (Dnr 1.7.1-433/2019).

I samband med antagande har förändringar skett i betalningsmodell och fristdagar (antalet dagar fram tills att kommunens betalningsansvar inträder efter att patienten är utskrivningsklar). Antal fristdagar för den psykiatriska slutenvården är 5 kalenderdagar (istället för tidigare 30 vardagar) och för den

somatiska vården 2 kalenderdagar (istället för tidigare 5 vardagar). En genomsnittlig beräknings- och betalningsmodell har införts för somatisk vård (klienter under och över 65 år). Ett granskningsunderlag skickas till stadsdelsförvaltningarna tre veckor innan fakturering. Under tiden kan kommunen föra en dialog med Region Stockholm. Varje stadsdel avgör hur fakturorna ska hanteras.

För psykiatrisk slutenvård gäller fortsatt individuell beräkningsmodell fram tills ett IT stöd finns tillgängligt för verksamheten.

Stödmaterial till stadsdelsförvaltningarna

Med anledning av nya överenskommelsen och minskade fristdagar har avdelningen för stadsövergripande sociala frågor tillsammans med juridiska avdelningen tagit fram ett PM - *Stöd till socialtjänsten i arbetet med utskrivning från slutet hälso- och sjukvård*. Stödmaterialen finns att hämta på plattform socialtjänst.

De regionala rutinerna *Gemensam rutin för samverkan vid utskrivning från psykiatrisk heldygnsvård* och *Gemensam rutin för samverkan vid utskrivning från somatisk slutenvård* har uppdaterats med anledning av den nya överenskommelsen.

Nytt IT stöd och möjligheten att genomföra digitala samverkansmöten

För vuxna och barn och unga som varit inskrivna i psykiatrisk heldygnsvård (även beroendevård) och där klienterna har eller ska ha kontakt med socialtjänsten och den kommunala hälso- och sjukvården finns i dagsläget inget digitalt informationssystem. Kommunikationen mellan huvudmännen sker via fax och telefon.

Nuvarande IT-stöd, Webcare, gäller enbart för somatisk vård och är dessutom föråldrat. Webcare ska därmed ersättas med ett nytt IT-stöd som är anpassat för alla verksamheter. Upphandlingen kommer att ske under 2020 och planen är att det nya IT-stödet ska vara i drift under år 2021. Avdelningen kommer delta i processen kring införandet.

Ett ytterligare utvecklingsområde är möjligheten att använda digitala kanaler för att genomföra planeringsmöten samt SIP möten mellan kommunerna och hälso- och sjukvården. Frågan har varit aktuell under en längre tid och hanteras på regional nivå. I samband med covid-19 har den blivit än mer angelägen och brådskande.

Uppföljning, statistik och avvikelserapportering

Införandet av nya arbetssätt och följsamheten till framtagna rutiner har följts upp av socialförvaltningen under 2018 och 2019.

Uppföljningen för 2019 rapporterades till socialnämnden den 17 december (dnr 3.1.1-610/2019). Med anledning av förändringar i samband med nya överenskommelsen samt avsaknaden av IT stöd kommer stadsdelarna fortsatt fylla i en mall för uppföljning av personer som skrivs ut från slutenvård. Utvecklingspotential finns att analysera resultatet utifrån en jämställdhetsaspekt. I uppföljningsmallen för 2020 har därmed kön lagts till som en variabel.

Eftersom verksamheter inom barn och unga inte arbetat enligt den tidigare betalningsansvarslagen och ärendena är få så ingår de inte i den uppföljningsmall som stadsdelsförvaltningarna använder. Under 2020 kommer avdelningen se över hur ett uppföljningsarbete kan utformas även för verksamhetsområdet barn och unga.

Samverkan mellan socialtjänsten och hälso- och sjukvården gällande barn och unga har sedan starten främst berört Maria ungdom. Förändringar som skett under 2019 och som framkommit i kontakt med Maria ungdom är att socialtjänsten i högre grad svarar på inskrivningsmeddelande än vad som skedde inledningsvis. På Maria Ungdoms akut heldygnsvård upplever personalen de nya arbetssätten med anledning av lagen som ett dubbelarbete då de oftast kontaktar socialtjänsten via telefon och därutöver via orosanmälningar om att patienten är inneliggande och vårdas på Maria Ungdom.

Avstämning kring utvecklingsfrågor gällande samverkan vid utskrivning tas bl.a. upp i kommunernas socialchefsnätverk där Storsthlm är sammankallande. Representanter från socialförvaltningen, äldreförvaltningen samt stadsdel deltar även i de regionala forum på Storsthlm där bl.a. uppföljningsfrågor och fakturering hanteras. Information sprids på chefsnätverk och till andra berörda verksamheter som t.ex. LSS-hälsan.

Varje månad tar hälso- och sjukvårdsförvaltningen fram statistik från registrerade vårdtillfällen i Webcare. Varje kommun och stadsdelsförvaltning i Stockholms stad har även fått tillgång till inloggning på en webbsida hos Region Stockholm med statistik och granskningsunderlag för fakturering.

Storsthlm administrerar ett formulär för avvikelshantering dit kommunerna kan rapportera in samverkansbrister mellan kommunerna och Region Stockholm med anledning av lagen.

Uppgifterna som samlas in ligger till grund för att analysera och åtgärda systematiska problem kring samverkan och som underlag till uppföljning av överenskommelsen

Placeringssamordnare – stöd vid utskrivning från slutenvård
Socialförvaltningen bjöd hösten 2018 in till en workshop med anledning av nya rutiner för utskrivning från slutenvården. Deltagare från samtliga stadsdelsförvaltningar och verksamhetsområden deltog. Ett bra mottagande och en trygg hemgång för personer med en psykisk ohälsa och/eller missbruk med en osäker boendesituation lyftes som främsta utvecklingsområdet. Under 2019 startade därmed ett projekt med syfte att hitta en modell för samverkan mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård med fokus på målgruppen. En placeringssamordnare anställdes på Socialtjänstavdelningens boende- och behandlingsenhet för att stödja stadsdelarna i placeringar efter slutenvårdsvistelse.

Placeringssamordnaren har under 2019 kommit i kontakt med 80 brukare (11 kvinnor och 63 män) varav hälften har genererat placering inom Boende- och behandlingsenheten. 25 av dessa personer har under kontakten varit inskrivna inom slutenvården. Under årets första tre månader 2020 har placeringssamordnaren varit involverad i cirka 50 individuella ärenden, varav ett tiotal är kopplade till utskrivning från slutenvård.

Placeringssamordnarens uppdrag kommer från biståndshandläggare eller socialsekreterare inom socialpsykiatri, funktionshinder, äldreomsorg och missbruk/vuxengrupp. Placeringssamordnaren har oftast träffat målgruppen i ett annat skede, än i samband med utskrivning från slutenvården. Anledning till detta är bland annat att många skrivs ut från slutenvården snabbt. Huvudregeln är att inskrivningsmeddelandet ska skickas inom 24 timmar till stadsdel efter att patienten skrivits in i den slutna vården, om denna bedöms ha behov av insatser efter utskrivning. Ibland får socialtjänsten dock inte inskrivningsmeddelande eller utskrivningsmeddelande och personen som har behov av stöd skrivs ut utan samordnad planering.

Arbetet med att identifiera utvecklingsbehov avseende boendelösningar och arbetssätt har skett kontinuerligt genom förfrågningar till handläggare och chefer. Det har visat sig att det finns behov av meningsfull sysselsättning såsom dagliga aktiviteter, smidigare och snabbare inskrivningar utan krav på informationsmöten samt flexibla lösningar för att kunna möta

personer med psykisk ohälsa och missbruk som har ett utåtagerande beteende. Ytterligare en målgrupp är hemlösa med svår somatiskt sjukdom eller fysisk funktionsnedsättning som är svåra att placera eftersom det saknas handikappanpassade platser. Det finns även behov av att finna lösningar såsom kompletterande insatser i form av Case managers, hemtjänst eller hemsjukvård.

Enheten har anpassat sig för att erbjuda en snabbare och smidigare inskrivning och flexibla och kompletterande lösningar till målgruppen. Enheten arbetar med att utöka antal handikappanpassade platser. För målgruppen med missbruk och psykisk ohälsa har placeringssamordningen tillsammans med boendena lyckats hitta placeringsalternativ för såväl akuta LUS-ärenden som hemlösa utanför slutenvården. Utagerande brukare som upplevs som hotfulla har succesivt blivit ett allt mindre problem som hanteras på ett bättre sätt till följd av kompetensutveckling och ett gott bemötande. Det finns dock en grupp som har blivit utskrivna till följd av hot och våld som idag återfinns på privata HVB hem eller liknande institutioner.

Funktionen placeringssamordnare är numera en del av ordinarie verksamhet. Ett utvecklingsområde är att informera stadens socialsekreterare och biståndsbedömare angående verksamheten och vilka insatser som erbjuds. Kunskap kring detta varierar mellan stadsdelsförvaltningarna och olika enheter inom samma förvaltning. Corona-pandemin har bromsat in antalet informationsmöten till stadsdelsförvaltningarna men kommer att återupptas under hösten.

Intervjustudie med klienter

För att fånga upp behov hos de personer som placeringssamordnaren möter har en intervjustudie med klienter påbörjats under 2020. Fem intervjuer har hittills genomförts men möjligheten att intervjua har försvårats på grund av corona-pandemin. Intervjuerna kommer att återupptas när situationen är stabilare. Effektmålen kommer att utvärderas genom att den enskildes uppfattning om planeringsprocessen undersöks med hjälp av ett frågeformulär. Frågorna handlar om upplevelse av en trygg och anpassad utskrivningsprocess utifrån den enskildes behov och önskemål.

Utvecklingsområden nationellt, regionalt och lokalt
Myndigheten för vård- och omsorgsanalys har regeringens uppdrag att följa upp lagen. Socialförvaltningen svarade på en enkät från vårdanalys med anledning av uppdraget i november 2019. I Vårdanalys slutredovisning *Laga efter läge. Uppföljning av lagen*

om samverkan vid utskrivning från slutenvård (rapport 2020:4) lyfts ett antal slutsatser som överensstämmer med de vi sett inom socialtjänsten i Stockholm stad. Dessa är bl.a. att:

- Det inom psykiatrin finns en trend mot kortare vårdtider för utskrivningsklara patienter men att resultatet är osäkert på grund av ett stort bortfall i inrapporteringen av data.
- Psykiatrin har inte kommit lika långt i utvecklingsarbetet som den somatiska vården.
- Kunskapen är begränsad om vilka effekter lagen har haft för patienter och brukare.
- Lagen uppfattas ha goda intentioner men tillämpningen innebär utmaningar.
- Lagen har lett till en ökad administration och arbetsbelastning i kommunerna och primärvården.

Rekommendationerna från vårdanalys är bland annat att:

- Regeringen och huvudmännen utvecklar uppföljningen av effekterna av lagen för patienter och brukare.
- Regeringen och huvudmännen utvecklar uppföljningen av vårdtider i hela processen.
- Regeringen och huvudmännen utvecklar uppföljningen av den vård och omsorg som ges i och primärvården och kommunerna.

I vårdanalys rapport finns ett stort bortfall gällande utskrivningsklara patienter från region Stockholm. Under hösten 2019 har dock uppföljning av utskrivningsprocessens olika delar utvecklats och region Stockholm har tagit fram data som delats med kommunerna. Under 2019 minskade det genomsnittliga antalet dagar patienter vistas i somatisk slutenvården som utskrivningsklara kraftigt.

Öka antalet SIP i utskrivningsprocessen och utveckla samverkan mellan primärvården och kommunens verksamhet. Uppföljningen från hälso- och sjukvårdsförvaltningen visar samtidigt att det finns brister i följsamhet till utskrivningsprocessen. Bristerna gäller främst hur den öppna vården tar sig an samordningsrollen samt att kallelse till SIP (samordnad individuell plan) inte görs tillräckligt ofta. Det finns även stora skillnader i länet mellan olika husläkarmottagningar och i vilken omfattning SIP genomförs i samband med utskrivning.

Med anledning av ovanstående har hälso- och sjukvårdsförvaltningen vidtagit ett antal åtgärder för att höja följsamheten till utskrivningsprocessen och öka antalet SIP.

Åtgärderna presenterades för den politiska ledningsgruppen för samverkan inom vård- och omsorgsområdet i Stockholms län (VIS) i mars 2020. Åtgärderna är en del av den s.k. Primärvårdsstrategin för att stärka primärvårdens samordnande roll för utveckling av en god och nära vård och innefattar bland annat att:

- Förtydliga riktlinje och rutiner vad gäller krav på att öppenvården alltid ska erbjuda patienter SIP
- Uppföljning och avtalsdialog med husläkarmottagningarna kring utskrivningsprocessen och SIP
- Utredda förslag om införande av vite för husläkarmottagningarna vid bristande följsamhet.
- Utredda ytterligare förändringar i nuvarande IT-stöd (WebCare) för bättre registrering
- Stöd till vården för implementering av utskrivningsprocessen och utveckla samverkan med kommunerna kring lokalt förbättringsarbete

En trygg och säker utskrivning för den enskilde kräver också ett gemensamt arbete i länet för att stärka arenor för samverkan mellan kommun, slutenvård och öppenvård

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen vill särskilt lyfta följande utvecklingsområden med anledning av nulägesbeskrivningen: förstärkt dialog mellan region Stockholm och socialtjänsten med anledning av covid-19, fortsatt användning av stödmaterial och riktlinjer, deltagande i och utveckling av uppföljning av utskrivningsprocessen, medverkan i implementering av nytt IT stöd, möjlighet att utföra digitala samverkansmöten mellan huvudmännen och förstärkt fokus på effekter för patienter och brukare.

Socialförvaltningen föreslår att Socialnämnden godkänner nulägesbeskrivning och överlämnar rapporten för kännedom till stadsdelsnämnderna och äldreförvaltningen.